

призванного обеспечить психологическую профилактику стрессов, конфликтов, недовольств. Психологическими условиями его осуществления являются: реализация гуманистического подхода к личности, командной работы, мотивация и работы полицейских.

Ключевые слова: *психологические факторы, управление персоналом, психопрофилактическая работа, полиция, руководители, профессионально-психологический тренинг.*

УДК 366.632+378+351.74+347.943.1

Руслан Гельманович ВАЛЕЄВ,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки

факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8593-5515>;

Юрій Вікторович ГЕРАСИМЧУК,

заступник декана факультету підготовки

фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ТАКТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Автори на підставі досвіду впровадження віртуальних та реальних ділових ігор у професійній підготовці закордонних поліцейських впровадили їхні аналоги, зокрема, під час підготовки майбутніх поліцейських до тактичної комунікації. Пропонується перелік навичок, що повинні формуватися з використанням відповідного дидактичного прийому.

Ключові слова: *професійна підготовка поліцейських, тактична підготовка, ділові ігри, тактика поліцейського опитування.*

Українське громадянське суспільство пов'язує свої надії з євроінтеграційними реформами. Однією з перших та знакових реформ є розбудова Національної поліції – найбільш наближеного до населення правоохоронного органу. Це обумовлює значний інтерес до ходу та результатів цієї реформи з боку науковців та громадськості. Важливим аспектом поступового становлення Національної поліції є налагодження системи ефективної професійної підготовки персоналу, ключове місце в якій відіграє тактична підготовка. Проте особливості підготовки майбутніх поліцейських до тактичної комунікації

фактично залишаються поза увагою окремих досліджень. Ми ставимо за мету узагальнити відповідний досвід тактико-спеціальної підготовки у стінах Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, побудований з урахуванням досліджень закордонних фахівців.

У розвинутих країнах Заходу у професійну підготовку поліцейських активно запроваджуються так звані серйозні ігри (serious game), які представляють собою комп'ютерні середовища, які в режимі реального часу створюють ефекти присутності та імітують високо деталізовану віртуальну реальність, що відображає типові та екстремальні ситуації професійної поліцейської діяльності (сцени та сценарії правопорушень, переслідування, опитування, застосування зброї тощо). Відповідні комп'ютерні програми потребують значних фінансових, людських та часових витрат, тому, як правило, вони націлені на імітацію екстремальних ситуацій та застосування поліцейськими сили, спецзасобів та вогнепальної зброї (UOF – use of force), які важко реалізувати традиційними засобами навчання. Наприклад, Джудіт Андерсен (Judith P. Andersen) зі співавторами констатує, що тренінги UOF як правило, фокусуються на навиках стрільби, натомість не тренуються досвід прийняття рішень щодо застосування сили та відповідні тактичні дії [1]. Відповідно, дослідниця в експериментальній групі поліцейського спецназу запровадила використання експериментальною групою поліцейських високореалістичної комп'ютерної гри, в якій ним необхідно було приймати рішення про застосування зброї. Контрольна група поліцейських виконувала традиційні завдання. Поліцейські обох груп були оснащена спеціальним нагрудним поясом, який записував амбулаторні фізіологічні дані. Дослідники виявили ідентичність фізіологічних реакцій (прискорення пульсу, дихання тощо) в контрольній та експериментальній групі під час реальних критичних інцидентів та їх віртуальної імітації [1].

Аналогічні програмні продукти потребують нереальні для українських вишів фінансові витрати. Навіть у країнах з високо-розвинутою економікою запроваджуються інші методи тренування важливих тактичних навичок поліцейського. Нашу увагу привернув досвід впровадження у професійну підготовку поліцейських у Нідерландах технології ділових тренувальних ігор, узагальнений Merijn Bruijnes et al. [2]. Голландські дослідники сконцентрували увагу на тренуванні тактичних навичок здійснення поліцейськими опитування підозрюваних за умов недружнього характеру комунікації. Фахівці обґрунтовано зазначають, що відповідні поліцейські заходи часто «можуть бути неефективними, так як підозрювані часто не співпрацюють під

час опитування. Поліцейський, що проходить навчання, повинен взаємодіяти з підозрюваним таким чином, щоб змусити підозрюваних співпрацювати, щоб отримати від них інформацію» [2].

Дійсно, комунікація поліцейського з правопорушником досить часто відбувається з позицій взаємної конфронтації, небажання співпрацювати. Навіть коли поліцейські володіють знаннями про необхідність налагодження співпраці зі співрозмовником та про певні прийоми налагодження такої кооперації, ним необхідний практичний досвід. Вважаємо за необхідне формування та тренування наступник навичок комунікації: 1) ідентифікації позиції співрозмовника за вербальними та невербальними ознаками; 2) ідентифікації відношення співрозмовника за вербальними та невербальними ознаками; 3) вербального та невербального визначення та нівелювання власної позиції; 4) вербального та невербального визначення та нівелювання власного відношення; 5) вираження співчуття та розуміння; 6) запрошення до співпраці та/або визнання провини; 7) уміння слухати та коригувати хід розповіді; 8) навички помічати вербальні та невербальні ознаки обману, вивертів; 9) точного використання юридичної термінології та її спрощеного роз'яснювального тлумачення; 10) логічного аналізу отриманої інформації та виявлення протиріч; 11) формулювання чітких запитань; 12) використання різних тактик опитування. У пунктах 1–4 використовуючи терміни «позиція» та «відношення» ми спираймося на концепцію міжособистісних відношень Т. Лірі, зокрема *позиції* домінування та підкорення та *відношення* агресивності/ворожості чи дружелюбності/співробітництва.

М. Bruijnes зі співавторами реалізовувала технологію ділової гри за допомогою акторів та викладача, який в ролі «мета-агента» спостерігав за комунікацією поліцейського та спрямовував актора до тієї чи іншої гілки сценарію залежно від дій (слів) поліцейського. Така технологія потребує професійних акторів, які здатні природньо невербальним чином виражати свій емоційний стан, відношення до події та поліцейського тощо.

Наші спроби замінити професійних акторів викладацьким складом, волонтерами та іншими курсантами нажаль виявили певне нівелювання технології. Але навіть такий спрощений варіант придатний для первісного напрацювання вищезазначених навичок курсантами першого курсу, які як раз вивчають в межах дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» такі теми, як «Комунікація поліцейського» та «Здійснення опитування як превентивного поліцейського заходу».

Список бібліографічних посилань

1. Andersen J. P., Pitel M., Weerasinghe A., Papazoglou K. Highly realistic scenario based training simulates the psychophysiology of real world use of force encounters: implications for improved police officer performance. *Journal of law enforcement*. 2016. Vol. 5, No. 5.

2. Keeping up stories: design considerations for a police interview training game / M. Bruijnes, J. Kolkmeier, R. op den Akker, J. Linssen, M. Theune, D. Heylen // *Proceedings of the Social Believability in Games Workshop (SBG 2013)*. Centre for Telematics and Information Technology (CTIT), 2013. P. 14.

Одержано 08.03.2019

Авторы на основании опыта внедрения виртуальных и реальных деловых игр в профессиональной подготовке иностранных полицейских внедрили их аналоги, в частности, при подготовке будущих полицейских к тактической коммуникации. Предлагается перечень навыков, которые должны формироваться с использованием соответствующего дидактического приема.

Ключевые слова: профессиональная подготовка полицейских, тактическая подготовка, деловые игры, тактика полицейского опроса.

УДК 159(075)

Ігор Олександрович ВІДЕНЄЄВ,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології Харківської державної академії культури

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Аналізуються професійно значущі якості особистості працівника правоохоронних органів (комунікативні якості, особистісні особливості), наявність яких необхідна для професійної адаптації вимогам правоохоронної діяльності.

Ключові слова: професійно значущі якості особистості, адаптація, працівники правоохоронних органів.

Будь-яка адаптація являє собою процес побудови оптимальних співвідношень між організмом і середовищем. Психічна адаптація – процес встановлення оптимальної відповідності особистості і навколишнього середовища в ході здійснення властивої людині діяльності,